

CONGRÈS DE FENOMENOLOGIA

(París, 16-19 de juny de 1983)

Entre el 16 i el 19 de juny de 1983 tingué lloc a París un congrés de filosofia dedicat a la «fenomenologia» de Paul Ricoeur. Em convidaren, vaig assistir-hi i ara passo a informar.

París se'm mostrava com una ciutat molt més neta que Barcelona. A les vuit del matí l'aire era imponent i llis. Vaig traspasar el Sena i de seguida em trobava a la Sorbona. *La Sala Liard?*: A l'altra banda del pati; en aquella porta d'enfront. Hi vaig trobar a Derrida, a Dufrenne, a Aubenque, a Trotignon, a Levinas, a Strasser, a Kelkel..., al mateix Paul Ricoeur, d'entre els ja coneguts.

Presidí, imperturbable, totes les sessions, el cardenal Richelieu acompanyat de Racine, Descartes, Bossuet i Pascal. Paul Ricoeur, discret, anava carregat amb els seus setanta anys i amb el saber que ha acumulat en *Le Volontaire et l'Involontaire*; *L'Homme faillible*; *La Symbolique du mal*; *De l'interprétation*; *Temps et Récit...*, entre altres obres.

Un títol resumiria tot el treball filosòfic portat a terme per Ricoeur; és aquest: *Crítica de la raó hermenèutica*. No ha redactat cap llibre amb aquest frontispici, però tots els seus escrits es redueixen al que assenyala aquest suposat títol. Si assolíssim l'essència del temps, llavors sabríem què és l'home. Però el temps no el tenim davant com tenim un gerro o una fórmula de química; vivim i pensem en i des del temps. L'única manera que tindríem per haver-lo seria valent-nos de l'astúcia, de les mediacions. Ricoeur es val de l'hermenèutica del discurs per a «des-velar» l'experiència viscuda —sempre temporal— que s'hi oculta.

Tota experiència, o acció, fabrica un sentit de l'experiència, i en crea una hermenèutica. Els humans ens compremem i ens diem valent-nos de mites. L'home consisteix originàriament en dialèctica entre la presència i el sentit. La fenomenologia, pel que fa al mètode filosòfic, és la recerca del que apareix, és un saber descriure la constitució de la realitat; la fenomenologia, per consegüent, no és una ontologia.

La intuïció i la intencionalitat estan abraçades, com en aquell instant que el pintor Manet —que durant el congrés exposaven al Grand Palais— preveu la configuració de l'Olympia, dona que quedarà objectivada en una tela de sensualitat natural i seductora. Aquella carn suau constitueix un discurs estètic que ens re-

met a una experiència originària. Ricoeur s'esforça en contar-nos com l'acció es torna discurs. Allò que l'ésser humà ha viscut s'articula amb el pensar; així la voluntat es viu com intenció, com projecte, que es dispara vers allò volgut. A *Le déjeuner sur l'herbe* —1863—, Manet provoca un escàndol a la societat parisina. Una femella desafiadament nua —la seva mirada és un desafiament —amb dos homes disposats a menjar en plena natura. Novament el llenguatge pictòric revela una decisió de provocar. Cal tenir en compte la consciència constituent en lloc de perdre's en les consciències ja constituïdes. El temps és el progenitor de la llibertat. La decisió —el voler— s'extasia en projecte i s'acaba en l'acte realitzat. L'origen del sentit de l'acte voluntari no és un acte, sinó la voluntat mateixa pel que fa a l'afirmació originària de l'existència. L'origen de la voluntat es col·loca en el seu terme, en el seu resultat. El temps possibilita tals recorreguts. El voler és el *cogito* de Ricoeur. Creure —que no és altra cosa que *voler ésser*— i comprendre s'interrelacionen.

L'esglai apareix quan ens preguntem: i com apareix l'altre? La «V Meditació Cartesiana» de Husserl ens sembla poc. Podrà la immanència —la meua consciència; l'*ego*— saltar a la transcendència —la consciència de l'altre; *alter ego*— a través de la intencionalitat?; potser ens seria més fàcil valent-nos de la simpatia? Franco Zeffirelli ha traspassat ardorosament al cinema *La Traviata* de Giuseppe Verdi, adaptació de *La dama de les camèlies*. Quelcom superb pel meu paladar. Com sortir de l'*ego* de l'Alfred i dirigir-se a l'*alter ego* de la Violeta?; impossible aital recorregut. El malentès vertebrà la relació humana. Vivim col·lectivament des de l'equivocació. El mal ens té atrapat. Ara bé —em dic—, sense el mal tampoc no hi hauria l'ètica; gràcies al mal esperem desfer-nos-en. El mal és aquell no-res que funda l'ésser humà, possibilitant la voluntat —la llibertat— i la creença, o sigui posant el Bé i el Mal. No és un accident, el mal, sinó la mateixa substància amb què està fabricada l'espècie humana. Manca de sentit el Mal Absolut. Allò que és malvat no prové de la naturalesa ni de la Llibertat; som lliures perquè prèviament hi ha mal. Adam i Eva, abans de pecar, no eren lliures, eren perfectes. Es podria llegir l'*Epístola als Romans* —capítol VII—, de Sant Pau, en el sentit que

allò dolent és el mateix viure en societat?; no ho sé, però estimo que el social és intrínsecament pervers. Sospito que no hi ha societat perfecta possible. Ara bé, ser home és viure, precisament, en societat. L'home natural no és home. Allò dolent és l'home: la seva essencial equivocació. L'*homo beatus*, del cel o de la societat comunista, és sortós perquè ha deixat d'ésser home.

Només hi ha llibertat si abans hi ha hagut prohibició. Prohibició absoluta; és a dir, gratuïta. La prohibició —*No menjaràs de l'Arbre*

del Bé i del Mal— posa en marxa la història humana. Haver d'escollir constitueix una indigència, una feblesa: haver d'escollir és, nogensmenys, la nostra grandesa. Algun consol?: que estem junts buscant la Veritat.

He barrejat les meves ocurrències amb les dels altres congressistes i amb les de Paul Ricoeur per tal de provocar en el lector la sensació per mi experimentada. Abandonava París acarolat per un cel i una atmosfera afables i captivadors. I l'home segueix caminant, vers on?

Octavi Fullat

II CONGRESO NACIONAL DE FILOSOFIA (México, 5-9 diciembre 1983)

Del 5 al 9 de desembre s'ha celebrat a la ciutat de Mèxic el *II Congreso Nacional de Filosofía* (el primer tingué lloc fa dos anys a Guanajuato). Organitzat pel filòsof català Ramon Xirau amb el títol «Método y función de la filosofía», les ponències presentades abastaven tot el ventall de les disciplines filosòfiques, distribuïdes en cinc seccions: «Metafísica i Ontologia», «Epistemologia i Filosofia de la Ciència», «Ètica, Filosofia de l'Educació i Antropologia», «Filosofia de les Ciències Polítiques i Socials» i «Filosofia de la Realitat Llatinoamericana». La gran majoria dels participants al Congrés procedia de les diverses universitats mexicanes (Autònoma, Metropolitana, Iberoamericana); tanmateix va ser convidada una representació de les universitats espanyoles: Fernando Savater, Eugenio Trias, Tomás Pollán, Eduardo Subirats i Victòria Camps. És de tot punt impossible voler fer justícia i valorar com cal tot el contingut del Congrés: les ponències s'ensolapaven i era menester escollir entre les diverses taules i seccions. És possible destacar,

però, la presència predominant del pensament analític-científic, d'una banda, i del pensament marxista de l'altra. Aquest últim potser provocat pel fet d'haver de commemorar en el si del Congrés el Centenari de Marx, dedicant-li dues sessions especials, el primer i el darrer dia. També Ortega y Gasset rebé un homenatge animat per la presència de Ramon Xirau, A. Sánchez Vázquez i F. Salmerón. Altres intervencions interessants dels participants mexicans que vaig poder sentir (els espanyols ja els coneixem prou) van ser les d'Ulisses Moulines, conegut ja entre nosaltres, León Olivé, Carlos Pereda, sobre temes de lògica (en sentit ample) o teoria de la ciència; les d'Isabel Cabrera, Salme Saab, Alvaro Rodríguez, José Díaz, que composaven una taula sobre l'escepticisme; i la de Juliana González sobre l'ètica d'Heràclit. En l'àmbit de l'ètica, cal parlar també dels representants de la «Ètica de la liberación», una barreja de marxisme i biologia de l'alliberament amb fortes i interessants arrels a Hispanoamèrica.

V. C.